

TEATR RASSOMI BOLTABOY IBRAGIMOV IJODI

Orinov Axmadjon

Kamoliddin Behzod nomidagi, milliy rassomlik va dizayin instituti
Tasviriy san'at fakulteti, Teatr bezagi rangtasviri
kafedrasida dotsenti

Yo'ldosheva Hilola Yunus qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi, milliy rassomlik va dizayin instituti
Tasviriy san'at fakulteti, Rangtasvir (teatr bezagi) ta'lim yo'nalishi
4-bosqich talababasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada teatr rassomi Boltaboy Ibragimov haqida ma'lumotlar keltiriladi. Uning hayoti ijodi davomida bajargan ishlari, sohaga sezilarli daraja ta'sir ko'rsatganligi, hamda ijodiy ishlari to'risida bayon etiladi. Ijodiy ishlari, shogirdlari, nashr etilgan kitoblari, san'at sohasidagi yetakchiligi, nazmga bo'lgan e'tibor haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: rassom, shoir, teatr, institut, kafedra, shogird, asar, ijodkor, oila, televideniya, sahna, dekoratsiya, bezak, o'quv-qo'llanma, fan.

O'zbekiston teatr ssenografiyasi san'atiga o'zining salmoqli xissasini qo'shgan rassom, Badiiy ijodkorlar uyushmasi a'zosi, Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayin instituti, Teatr bezagi rangtasviri kafedrasida dotsent lavozimida faoliyat yuritgan Boltaboy Ibragimov 1942 yilda Turkmaniston Respublikasi Toshxovuz viloyatidagi Ilonli qishlog'ida tavallud topgan. O'rta maktabni tugatgach 1965-1968 yillar Turkmanistonning Ashhabod shahridagi Shota Rustaveli nomli Turkman davlat badiiy bilim yurtini tamomlagan. 1971-yili A.N.Ostrovskiy nomli Toshkent teatr va rassomlik institutiga o'qishga kirib, 1977-yili muvafaqiyatli tugallagan.

O'qish davomida o'zining yuksak qobiliyati va iste'dodi bilan talabalar orasida ajralib turgan.

Talabalik davridayoq o‘quv teatrlarida bir necha diplom spektakllarini sahnalashtirdi. Jumladan SH.Rahmatulinning “Смертельный Спринт” nomli diplom spektakli, “Arshin Mal Alan” rejissyor J.Maxmudov tomonidan sahnaga qo‘yilgan va “На дне” nomli M.Gorkiy asarini rejissyor E.Masafayev bilan sahnalashtirdi. 1976 yilda O‘zbek davlat Milliy teatrida ustoz G.Brim bilan “Men chiliga ishonaman” nomli spektaklda ijrochi rassom bo‘lib ishlagan. 1977-1984 yillarda shu oliygohda o‘qituvchilik qilgan. 1984-1987 yillarda Sirdaryo viloyati Guliston shahridagi Olim Ho‘jayev nomidagi O‘zbek davlat musiqali drama teatrida bosh rassom lavozimida ishlab Jan-Batist Molyerning “Sohta oqsuyak” asariga rejissyor Jo‘ra Maxmudov, Maksim Karimovning “Insonlikka nomzod” asariga rejissyor Jo‘ra Maxmudov, Xusniddin Sharipovning “Karvon bexatar bo‘lmas” asariga rejissyor Jo‘ra Maxmudov va boshqa ko‘pgina epik asarlarni sahnaga olib chiqishda o‘z mehnati va ijodini ayamadi. Buning natijasi o‘laroq teatr jamoasining fahriy hurmatiga erishdi. Shu yillar ichida badiiy ko‘rik tanlovlari, bayram tomoshalarini stadionlarda bezashda ham jonbozlik ko‘rsatib bir necha bor teatr rahbariyatining hurmatiga sazavor bo‘lgan.

1987-1999 yillarda O‘zbekiston teleradiokompaniyasida ham ishlab ko‘pgina asarlarni, telepostanovkalarni, videofilmlarni sahnalashtirdi. Videofilmlardan A.Qodiriyning tavallud kuniga bag‘ishlangan “Moziydan sado” va “Toj mahal” kabi asarlarni sahnalashtirishda, taniqli ashulachilarni video yozuvlar va telepostanovkalarining fonlarini bezashda jonbozlik ko‘rsatdi. Shu yillar moboynda ko‘pgina dasturiy ko‘rsatuvlar, respublika “Kamolot” ko‘rik tanlovi sahna dekoratsiyasini bezash ishlarida faol ishtirok etgan.

Boltaboy Ibragimov 2004-yildan Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn institutining Tasviriy san‘at fakulteti Teatr bezagi rangtasviri kafedrasida “Maketlashtirish va teatr ashyolari texnologiyasi” fanlaridan amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha katta o‘qituvchi lavozimida ishlay boshladi. Ustoz rassom “Maketlashtirish va teatr ashyolari texnologiyasi” fani bo‘yicha o‘quv dasturlar tayyorlab “Teatr maketi”, “Teatr bezagi va ashyolar texnologiyasi”, “Sahna texnikasi va bezaklar tayyorlash texnologiyasi”, “Teatr butaforiyasi”, “Teatr fakturasi” kabi o‘quv qo‘llanmalarni nashrdan chiqardi. U teatr sohasi, televideniya sohasi, kinofilmlarni suratga olish sohasi bo‘yicha ko‘p yillar mobaynida to‘plagan tajribalarini talabalarga o‘rgatish asnosida ularni yetuk mutaxassis bo‘lib chiqishiga o‘z xissasini qo‘shdi.

Boltaboy Ibragimov mashg‘ulotlarni talabchan olib borish bilan bir qatorda, teatrdan qo‘yilayotgan sahna asarlari ish jarayonlari, yangiliklardan talabalarni xabardor qilish bilan bir qatorda amalda tanishtirib bordi. Shogirdlaridan A.Cheplenko tomonidan E.Gofmanning “Shelkunchik” asarini Respublika qo‘g‘irchoq teatrida sahnalashtirdi. V.Yuryev “Ilhom” teatrida, A.Chaplenko “Yosh tomoshabinlar” teatrida, R.Mo‘tabar qo‘g‘irchoq teatrlarida bosh rassom sifatida faoliyat

yuritmoqdalar. Y.Biserova, N.Chepul'skaya, O.Nomozov, S.Kenjayeov, B.Jo'rayev kabi shogirdlari teatr va kinofilmlarda turli asarlarga sahna bezaklarini yaratib kelishmoqda.

Ularning oilasini san'atkorlar oylasi deyishimiz mumkin. Turmish o'rtoqlari R.Ibrahimova ancha yillar respublika qo'g'irchoq teatrida samarali mehnat qilganlar hozirda esa nafaqada bo'lishlariga qaramasdan zo'r ishtiyoq bilan ijod qilmoqdalar. Ularning oilalariga havas qilsa arziydi ko'p yillik turmushlari davomida doim hamfikr, hamjihat birgalikda ijod qilib kelmoqdalar. Farzandari ham san'at bilan qiziqib Pavel Benkov nomidagi Rassomlik bilim yurtida tahsil olgan va hozirda mashhur kulol va rassom sifatida Turkmanistonning Toshhovuz shahrida ham pedagog ham san'atkor sifatida ijodiy ish bilan mashg'ul.

Ustoz rassom nafaqat o'z ishining ustasi balki teatr rassomi, pedagog hamda san'atni boshqa sohalarida ham ijodlari samarasini ko'rishimiz mumkin. Teatr rassomi sahna dekoratsiyasini shunchaki bezashi balki uning tarixni har bir spektaklga talluqli muhit kiyimlar, bezaklar, me'morchilik va hakoza bilan tanish bo'lishi kerak. Bularning hammasi rassom uchun ijobiy natija berib yuksak samaralarga erishishiga olib keladi. Boltaboy Ibragimovning ijobiy xislatlaridan biri teatr rassomi sifatida chegaralanib qolmasdan tinimsiz ijodiy izlanishlari samarasi sifatida ularning antikvar soatlar yasab ancha muncha muhlislar talabgor bo'lib o'zlari uchun yasab berishlarini iltimos qilishgan. Rassomning so'zlariga ko'ra, bir kuni devorda osig'liq turgan qadimiy soatga tikilib o'tirganlar va hayollarida bir fikr kelib o'ylanib qolganlar. "To'xtachi spektakl uchun qanchalab antikvar buyumlar, soatlar yasayman nimaga endi shu soatni o'zim uchun yasashga bir urinib ko'rmayman" degan fikr kelgan. O'sha zahotiy q devordagi soatni olib uni qismlariga ajratib keyin boshqatdan o'z holiga keltirib qismlarni yig'ib chiqqanlar. U esa hech nima bo'lmagandek ishlab ketgan. Ular esa odamning o'zida ishtiyoq bo'lsa qo'lidan kelmaydigan ish yo'q deya yanada zo'r ishtiyoq bilan xuddi shunaqa boshqa bir soat yasashga kirishib ketganlar. Tayyor bo'lgan o'z mehnatlari samarasi sifatida devorga ilib qo'yganlar. Bir kuni R.Qurbonov mehmonga kelgan va uni ko'rib qiziqib qayerdan topdingiz bunaqa antikvar soatni deya so'ragan. O'z qo'llari bilan yasaganlarini eshitgach esa hayratlanib unaqada menga soting judayam yoqib qoldi deya ijobiy fikirlar bildirgan. Shundagina ular o'z mehnatlarining chin samarasini bilganlar va keyinchalik ham anchagina soatlar yasaganlar.

Ularning yana bitta ko'pchilikka ma'lum bo'lmagan sirli tomonlari she'riyatga qiziqishlari bo'lib Farg'onalik O.Hakimov, Mahtumquli, O.Xojeva, Sa'diy Sheroziy, O.Ochin, Firdavsiy va R.Sufxon, O.Matchonlarning kitoblarini sevib mutola qiladilar. Mahtumquli uslubini yoqtirgan, R.Sufxonni esa ustozlari deb bilgan. Rassom turli

mavzularda ijod qilib goh san'at haqida gapirgan bo'lsa, goh esa sevgi to'g'risida yozgan. Shu o'rinda uning sevgi to'g'risidagi she'rlarini misol qilib keltirish mumkin.

*Sevishganlar yulduzi so'nmas
Ishq degan so'z yurak o'tidir.
Ishq bo'lmasa qalbing qotadir.
Ishqam meni bir kun sotadir.
Quyosh shomda qonga botadir.
Shaydo dilga olloh hamrohdir.
Sevilmasang sevgi do'zaxdir.
Layli Majnun bunga izohdir.
Sevishganlar azob totadir.
Oldi sotti sevgida bo'lmas.
Sevgi yoshu qarini bilmas.
Sevishganlar yulduzi so'nmas
Sevgi tongi albat otadur
Butun olam sevgila yashar
Davlating dam sevgidan toshar
Bu sir emas guvohdir bashar
Bol asaldan sevgan totadir
Qo'lni qo'lga berganlar shohid
Kimki bo'lsa sevgidan voqib
Sevishganlar bo'lalarlari sohib
Dilni dilga sevgi tortadir.*

Boltaboy Ibragimov sevgi to'g'risida yozar ekan sevgi bu shunday tuyg'udirki na yosh, na jins, na irq tanlaydi, bunda shohu gado hamma uchun tengdir. U olloh tomonidan berilgan bir in'omdirki uni na sotib olib bo'ladi na majburan sevdurib. Sevgi shunday bir tuyg'uki uni na so'z bilan ta'riflab bo'ladi nainki ko'rsatib. Sevgi kim uchundir azobdir kim uchundir esa asal kabi shirindir deya o'z ichki his tuyg'ularini she'rda bitganlar. Do'stlariga, hamkasblariga atab yozgan she'rlarida ularni ta'riflab yozarkan, bunda asosiysi ularga atalgan maqtovlar emas balki mehr bilan samimiy yozganlari shundoq sezilib turadi. Ustoz rassomga nisbatan mehr va hurmat uyg'otadi. Odamda men shunaqamanmi o'zim bilmagan ijodiy xislatlarim bor ekan, yoki men endi shu maqtovlarga, mehrga loyiq bo'lishim kerak degan fikr uyg'otadi. Go'yoki o'zlari bilmagan holda ularni to'g'ri yo'lga yo'naltiradi. Nasixatomuz she'rlari bilan esa har qanday odamni o'yga toldirib qo'yadi.

Xulosa qilib aytganda ustoz rassom Boltaboy Ibragimov keyingi avlod uchun mukammal maktab yaratib berdi, o'z ishining mohir ustasi, san'atga oshufta qalb egalari uchun bir shoir misolida yorqin xotiralarni qoldirdi. O'z bilimlarni yozgan kitoblarida shogirdlariga tuhfa qildi.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. Д.Қодирова “XX аср ўзбек театр сценографияси”. Т., 2010
2. Т.Ахмедов. “Бадий ашёлар технологияси”. Т., 2022
3. Ф.Кобилова. “Ўзбек миллий кўғирчоқ театри тарихи” Камолиддин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти Ахборотномаси Т., 2021 5-сон
4. Ж.Шарипов. “Рассом Болтабой Ибрагимов портрети”. Т., 190x160 см. 2012